

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2024-04-09

Diarienummer 0140/24

Strategisk samordning

Ann-Louise Eliasson, Hans Clausen, Emma Hansryd

Telefon: 031-368 70 37

E-post:

emma.hansryd@kretsloppochvatten.goteborg.se

Förutsättningar för finansiering 2025

Förslag till beslut

1. Kretslopp och vattennämnden godkänner förvaltningens förslag till taxefinansiering enligt alternativ 1 och beslutar att översända det till kommunstyrelsen.
2. Kretslopp och vattennämnden godkänner förvaltningens förslag till äskande om kommunbidrag och beslutar att översända det till kommunstyrelsen.

Sammanfattning

Ärendet var 2024-03-12 § 49 ett informationsärende i Kretslopp och vattennämnden. Nämnden har att besluta om ett förslag till finansiering. Beslutet utgör nämndens underlag till kommunfullmäktiges budgetarbete och innehåller förslag till finansiering för 2025, samt en plan för åren 2026 och 2027. Förvaltningen föreslår att taxeintäkterna för perioden tillåts öka från året innan enligt nedanstående tabell. Även behovet av kommunbidrag för uppdrag som inte kan finansieras av taxa återfinns i tabellen.

	2025	2026	2027
Avfall, alternativ 1	11 - 15 %	11 - 15 %	9 - 13 %
VA bruksavgift, alternativ 1	10 - 12 %	8 - 10 %	3 - 5 %
VA anläggningsavgift, alternativ 1	8 - 14 %	3 - 10 %	3 - 10 %
Kommunbidrag	16 mnkr	18 mnkr	19 mnkr

För avfallsverksamheten ansvarar nämnden från 2024 för förpackningsinsamling med stora ekonomiska osäkerheter. Kostnaderna kommer inte täckas av årets intäkter, vilket innebär att en fordran på abonnenterna uppstår, som behöver återställas de närmaste åren. Återbruksverksamheten finansieras även fortsatt av försäljningsintäkter. För VA-verksamheten präglas den närmaste perioden av en hög och ökande investeringstakt vilket innebär och ett ökande finansieringsbehov över tid. Den kommunbidragsfinansierade verksamheten har liknande behov som i tidigare års verksamhetsnomineringar.

Kretslopp och vatten

Marianne Erlandson

Förvaltningsdirektör

Bilaga 1. Förutsättningar för finansiering 2025, Kretslopp och vattennämnden

Ärendet

Kretslopp och vattennämnden har att besluta om ett förslag till finansiering av verksamheten och översändas till kommunstyrelsen för att utgöra en del av förutsättningarna för budget och plan 2025–2027. Nämnden fick information i ärendet 2024-03-16 § 52.

Beskrivning av ärendet

Som ett underlag för budgetarbetet för Göteborgs stad har förvaltningen tagit fram ett förslag för Kretslopp och vattennämndens verksamhet. Syftet är till största delen att utgöra underlag för beslut om taxejusteringsnivåer för 2025.

Under andra halvåret ska nämnden besluta om ett förslag till taxor som innehåller avgifter för de tjänster som erbjuds. Avgifterna ska fastställas av kommunfullmäktige.

Förvaltningens bedömning

Verksamhetens kostnader bygger på att nuvarande verksamhet bibehålls och utvecklas enligt förvaltningens långsiktiga mål. Några alternativ har arbetats fram för att ge valmöjligheter avseende utvecklingen.

Avfall

Avfallsverksamheten hade vid utgången av 2023 en fordran på abonnenterna på nära 20 miljoner kronor. 2024 års utfall kommer avvika kraftigt från budgeten. Samtliga risker för högre kostnader som lyftes i samband med nämndens beslut om förslag till avfallstaxa för 2024 faller ut. Förutsättningarna inför 2025 avviker därför från tidigare bedömningar och är för närvarande mycket osäkra då uppföljningen avseende avtal och tilldelningar för vissa delar av det nya uppdraget precis inletts.

Detta sammantaget ger att fordran på abonnenterna förväntas vara ca 80 miljoner kronor i slutet av 2024 mot budgeterade 50 miljoner kronor. Fordran bör återställas inom tre år.

Under perioden 2025–2027 expanderar verksamheten genom ansvar för förpackningsinsamling, med successivt införande av mer insamling för att möta ökade krav från 2027. Obligatorisk matavfallssortering införs 2023 till 2027 och innebär ökade kostnader. Kostnader för hyra och bemanning av den nya kretsloppsparken i Högsbo tillkommer från andra halvan av 2027. Övriga samlings- och behandlingskostnader ökar utifrån inflations- och befolkningsprognoser.

Förvaltningen har tagit fram två olika alternativ för finansieringen för 2025. Ett alternativ med bibehållen ambitionsnivå och ett alternativ med vissa möjliga besparingsåtgärder.

Alternativ 1 är det som förordas av förvaltningen med taxehöjningar på 11–15 procent under 2025 och 2026 och 9–13 procent 2027.

Alternativ ett innebär att intäktsnivån under 2025 anpassas till de kostnader som tillkommit under 2024 för förpackningsinsamling. Under 2026 och 2027 innebär ytterligare höjningar att den fordran på abonnenterna som uppstår under 2024 kommer att kunna återställas. Detta samtidigt som ambitionerna för service och miljöhänsyn hålls i nivå med tidigare år.

Alternativ 2 innehåller lägre kostnader för 2025 än förvaltningens förordade. I alternativet föreslås taxehöjningar på 10–14 procent för 2025, 12–16 procent för 2026 och 8–12 procent för 2027.

Det är endast mindre delar av avfallsverksamheten som kan förändras på kort sikt på ett sätt som ger effekt på kostnaderna. Förvaltningen har identifierat några möjligheter att hålla nere kostnaderna för 2025 med sammanlagt 16,5 miljoner kronor jämfört med alternativ ett.

VA brukningsavgift

VA-verksamhetens taxeintäkter räckte inte till att täcka kostnaderna för räkenskapsåret 2023. Underuttaget var 49,5 mnkr och därmed uppgår fordran på abonnenterna 51,6 mnkr vid ingången av 2024. Fordran skall återställas inom tre år genom överuttag av taxeintäkter de närmaste åren. Då den budgeterade kostnadsbilden för 2024 förväntas ge ett underuttag på 22,4 mnkr så ökar fordran ytterligare, till cirka 74 mnkr. Detta medför att taxan för 2025 måste öka mer än kostnaderna för att återigen nollställa fordran på abonnenterna. Ökningen för att återställer fordran uppgår till 13,3 procent för att komma i balans med fordran på abonnenterna.

Eftersom fordran på abonnenterna uppstod 2023 och ska återställas inom tre år medför det en taxeförändring som återställer fordran senast 2026. Ett succesivt återställande av fordran innebär att taxejusteringen sker stegvis under perioden 2025 till 2027.

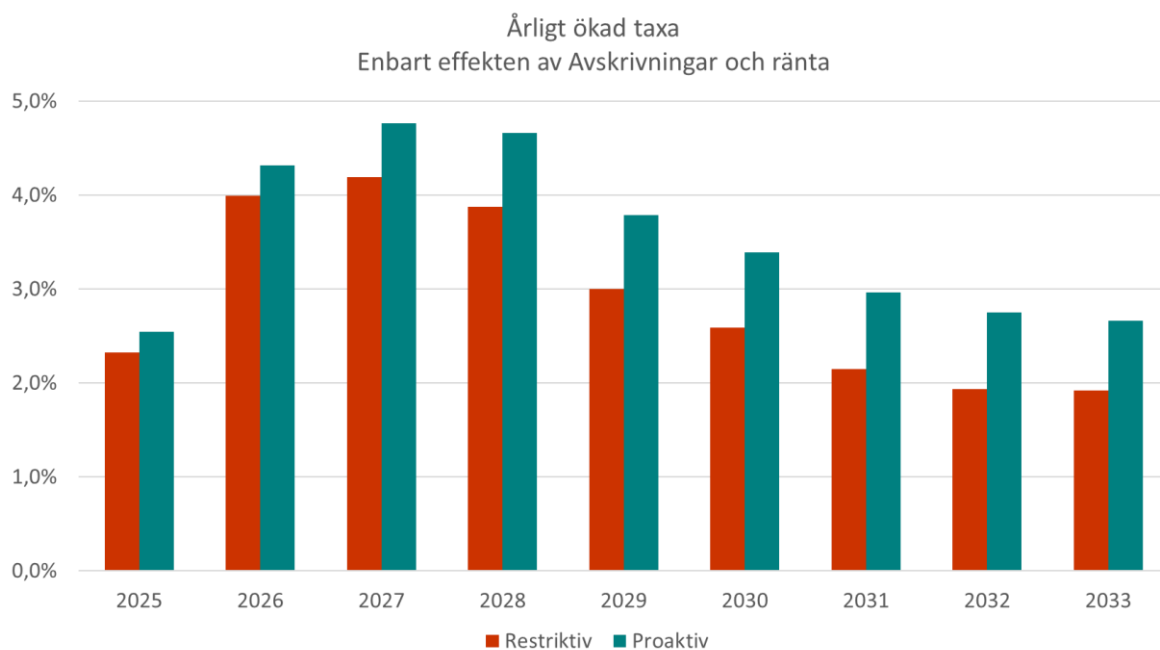
Alternativ 1 är det förslag som förordas av förvaltningen med taxehöjningar på 10–12 procent under 2025 och 8–10 procent för 2026 och för 2027 med 3–5 procent.

Alternativ 2 är att ett alternativ som snabbt återställer underuttaget med 12–14 procent för 2025 vilket medför ett mycket lägre behov av taxejustering 2026 med 2–4 procent och 6–8 procent för 2027.

Alternativ 1 ger om man föreslår en ökning av intäkterna med 10 procent ett överuttag på ca 25 mnkr. Enligt beräkningarna behövs då ett överuttag på 48 mnkr för att återställa underuttaget till noll under 2026. Dvs en ökning av taxan med knappt 9 procent. För 2027 beräknas en ökning med knappt 4 procent för att möta det årets prisökningar.

Båda alternativen är utformade så att fordran på abonnenterna är nollställd vid utgången av 2026 vilket är i linje med de regler som styr taxefinansierad VA-verksamhet.

Nedanstående diagram visar hur det årliga taxebehovet behöver justeras över en tioårsperiod enbart för att täcka kostnader för avskrivningar och ränta. Därutöver tillkommer ökade kostnader för normala pris och löneökningar samt verksamhetsförändringar inom miljöområdet och digitaliseringssatsningar.



Figur 1. Taxeförändring till följd av avskrivningar och ränta

VA anläggningsavgift

Anläggningsavgiften baseras på budgeterade investeringar för den VA-utbyggnad som genomförs i staden. Trots lågkonjunktur förväntas investeringsvolymen fortsatt vara relativt stor. Förvaltningen kan dock se en viss nedgång i antal inkomna beställningar av VA-anslutning. Bedömning av kommande avgiftsuttag baseras på antagandet att volymen anslutningsärenden är oförändrad under 2024 och 2025 jämfört med 2023.

Alternativ 1. Förvaltningen förordar detta alternativ som återställer en genomsnittlig kostnadstäckning på 70 procent genom en taxebana som ligger mellan 8 och 14 procent under 2025–2027 och åren därefter mellan 3 och 10 procent, baserat på nu känd investeringsplanering.

Alternativ 2. Om man skulle vilja uppnå 70 procent kostnadstäckning varje år från och med 2025 och framåt, skulle det krävas avgiftshöjningar på 30–50 procent i två år för att därefter sänka avgifterna igen alternativt ha en högre kostnadstäckning än 70 procent under en period.

Kommunbidrag

Verksamhetsnomineringen beskriver förvaltningens behov av kommunbidrag för att kunna leverera inom uppdragen i reglementet som inte kan finansieras med taxemedel. Medlens användning omfattar omhändertagande av stadens nedlagda deponier, dagvattensamordning i staden, skyfallshantering samt insatser inom Västsvenska Paketet.

Bedömning ur ekonomisk dimension

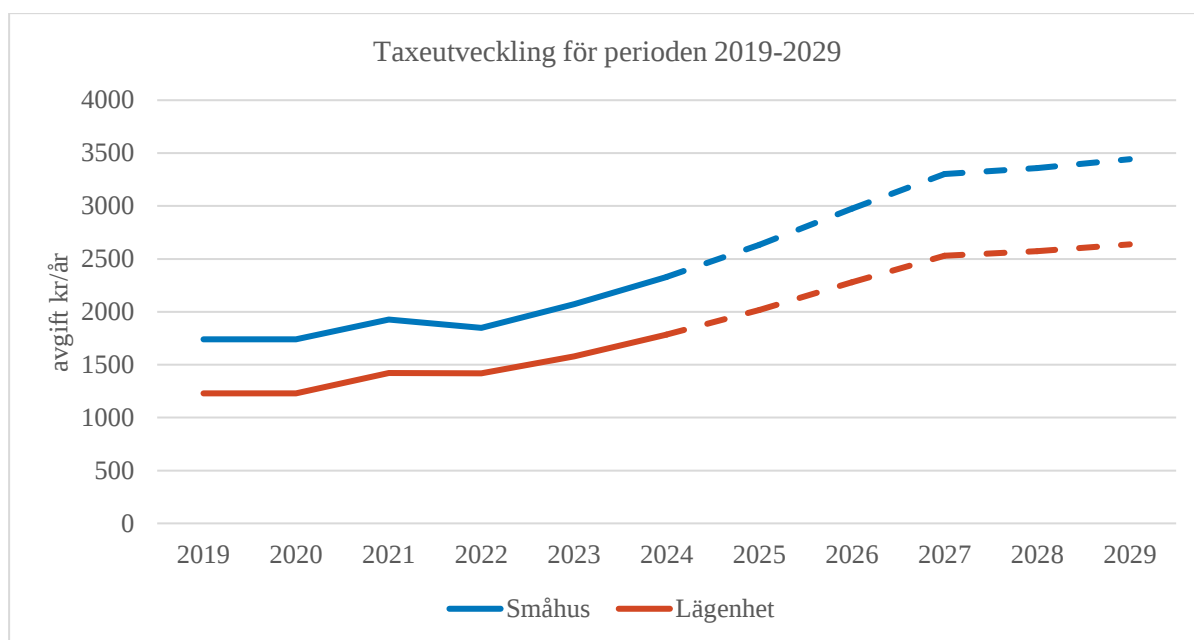
Avfall

Båda de presenterade alternativen ger ekonomiskt utrymme för den avfallshantering som lagen kräver och följer ekonomiska riktlinjer för hur eventuella över- eller underskott för taxefinansierad avfallshantering bör hanteras.

Om höjningen i alternativ ett blir 13 procent 2025 så skulle det för ett genomsnittligt hushåll i småhus som sorterar matavfall ge en avgift på 2 633 kronor per år med moms år 2025 jämfört med dagens 2 330 kronor per år, det vill säga en ökning med 303 kronor per år för hushåll i småhus. För ett exempelhushåll i lägenhet skulle höjningen innebära en årsavgift på 2 017 kronor (med moms) jämfört med dagens 1 785 kronor per år, en ökning med 232 kr.

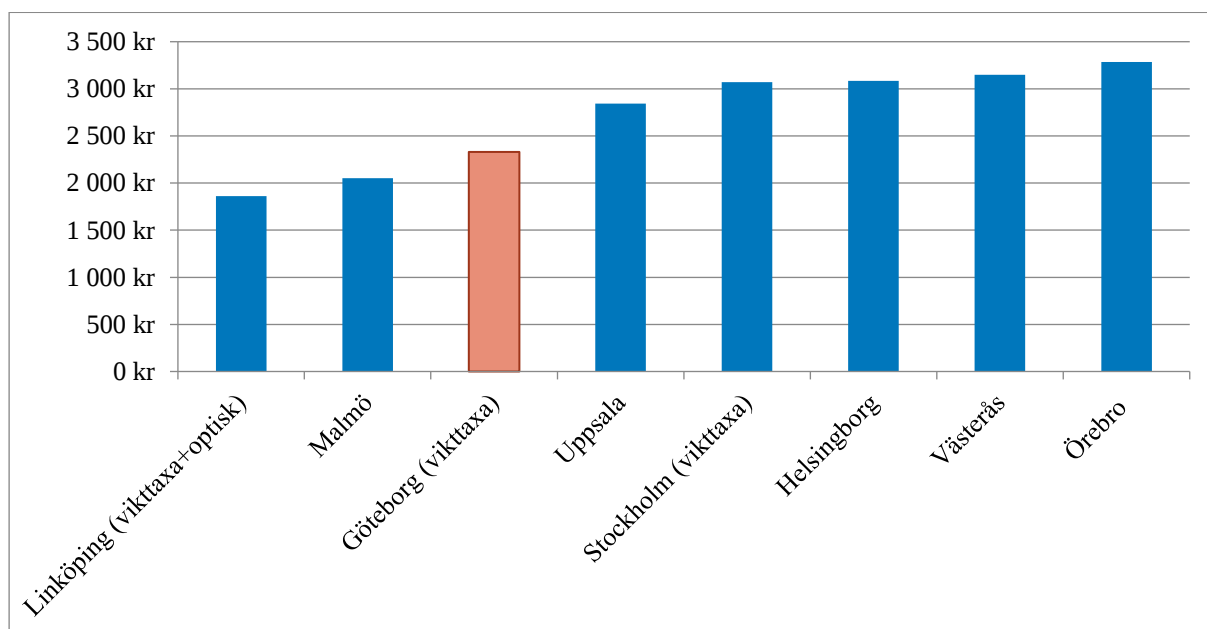
Om höjningen i alternativ två blir 12 procent så skulle det för ett genomsnittligt hushåll i småhus innebära en ökning med 280 kronor per år. För ett genomsnittligt hushåll i lägenhet skulle höjningen innebära en ökning med 214 kronor. I diagrammet nedan visas den långsiktiga utvecklingen av avfallsavgifterna

		2024	2025	2026	2027
Förvaltningens förordade alternativ, alternativ 1	Taxeförändring +/-2 %	10%	13%	13%	11%
	Skuld/fordran mot brukare	-81	-80	-39	1
	Ändring årsavgift småhus		303	342	327
	Ändring årsavgift lägenhet		232	262	251
Återhållsamt alternativ, alternativ 2	Taxeförändring +/-2 %	10%	12%	14%	10%
	Skuld/fordran mot brukare	-81	-70	-29	3
	Ändring årsavgift småhus		280	339	324
	Ändring årsavgift lägenhet		214	260	249

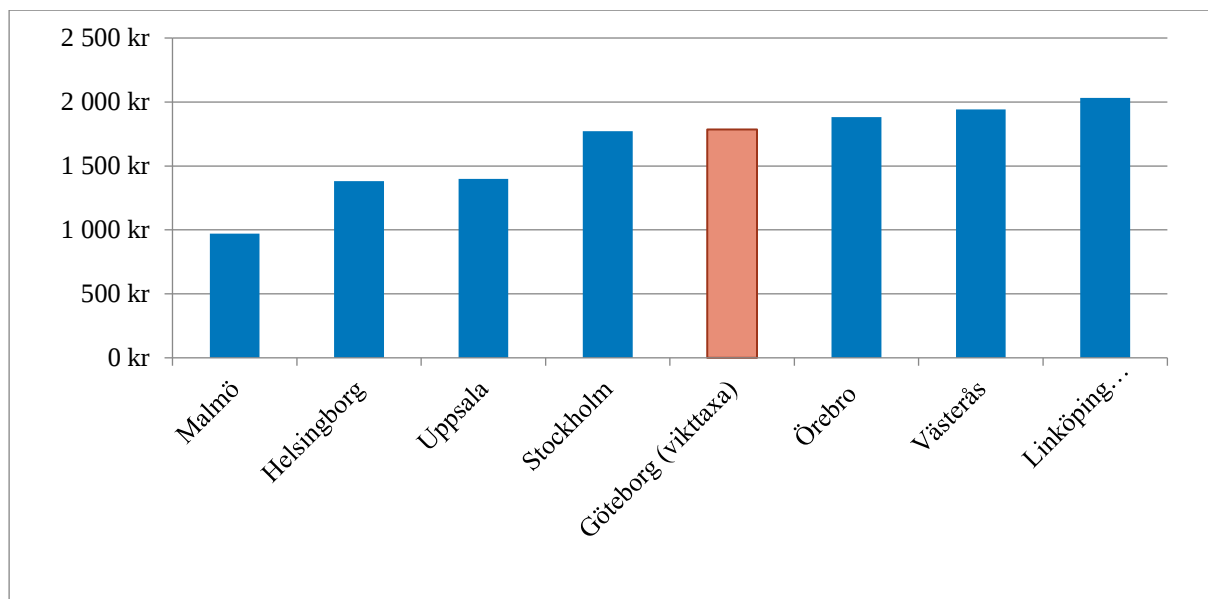


Figur 2. Utveckling av avfallsavgiften för småhus genomsnittligt småhus respektive en lägenhet för perioden 2019-2029

Sammanställningar över kommande års taxenivåer för jämförelse med andra kommuner finns inte tillgängliga, men nedan visas en jämförelse för en liknande tjänst mellan större kommuner i Sverige för 2024. Dels för ett genomsnittligt småhus dels för en typlägenhet. I samtliga dessa kommuner pågår stora eller små förändringar för att omhänderta det nya ansvaret för förpackningsinsamling från hushåll, vilket innebär att taxenivån som presenteras representerar olika servicenivåer som dessutom är under förändring.



Figur 3: Årlig avfallsavgift för ett genomsnittligt småhus i Sveriges största kommuner för år 2024



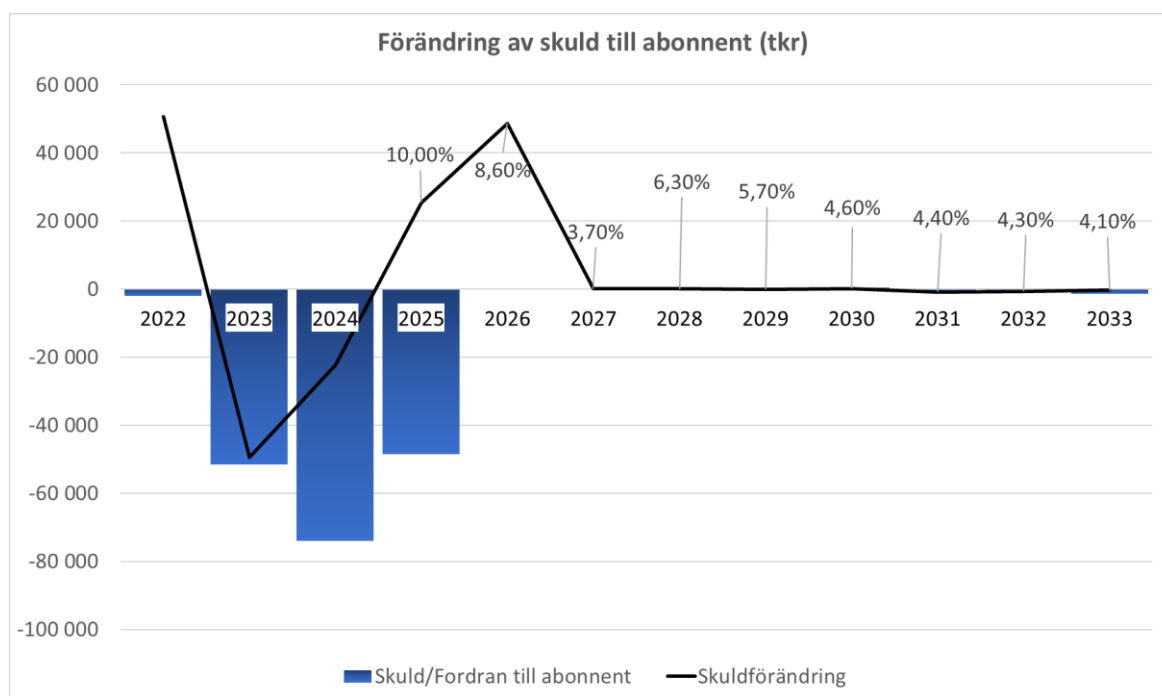
Figur 4: Årlig avfallsavgift för en typlägenhet i Sveriges största kommuner för år 2024

VA bruksavgift

Nämndens investeringsvolym inom VA-området påverkar taxebehovet för lång tid framöver. De höga investeringsvolymerna kommer att medföra en kraftigt ökad låneskuld, ökade kapitalkostnader och därmed en ökad räntekänslighet. Flera stora investeringar och investeringsområden inom nämnden finansieras med gröna obligationer och det är ett underlag för stadens upplåning.

Förvaltningens båda alternativ ger ekonomiskt utrymme för den VA-verksamheten som planerats och följer ekonomiska riktlinjer för hur eventuella över- eller underuttag för taxefinansierad bör hanteras. Båda alternativen baseras på det proaktiva investeringsförslaget.

En beräkning av taxeintäkternas utveckling enligt alternativ 1 redovisas i diagrammet nedan. Diagrammet skall spegla effekten av det föreslagna intervallet 10–12 procent. Den föreslagna taxeökningen är 10 procent för 2025 och knappt 9 procent för 2026 och cirka 4 procent för 2027.



Figur 5. Förändring av skuld till abonnent utifrån föreslagen taxeförändring alternativ 1

Om höjningen blir 10 procent påverkar detta ett Typhus A som motsvarar en småhuskund och ökningen motsvarar cirka 950 kr per år.

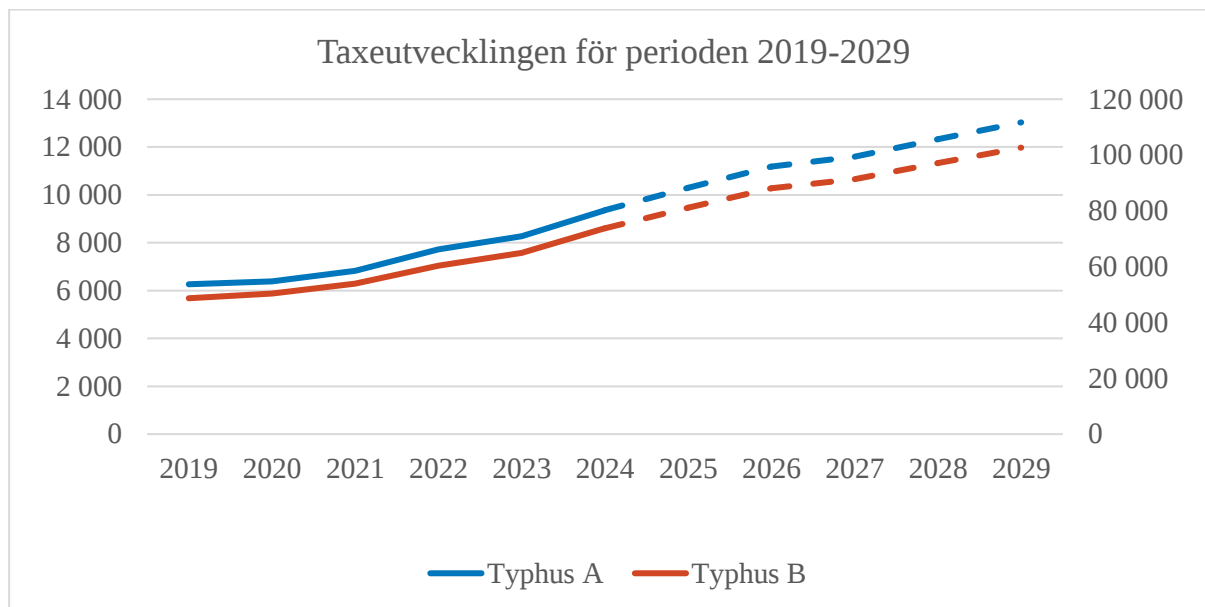
Typhus B är en flerfamiljsbostad med 15 lägenheter och medför en ökning med cirka 7 400 kronor per år och 680 kr per år och lägenhet. Förvaltningens förslag till taxeeökningar är 10 procent för 2025, 8,6 procent för 2026 och 3,7 procent för 2027.

Om höjningen blir 13,7 procent blir effekten av en ökad taxa cirka 1 300 kr per år för ett Typhus A som motsvarar en småhuskund.

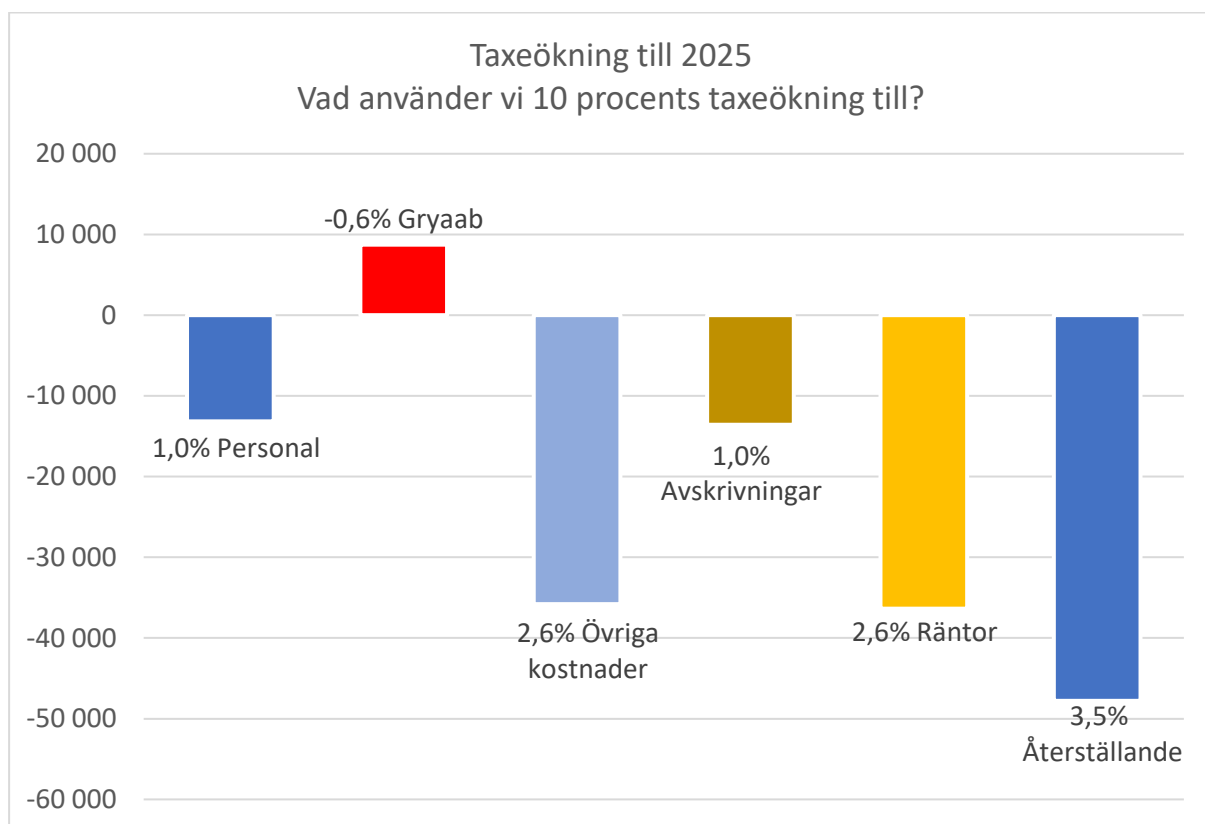
Typhus B är en flerfamiljsbostad med 15 lägenheter och medför en ökning med cirka 10 10 200 kronor per år och 500 kr per år och lägenhet. Förvaltningens förslag till taxeeökningar är 13,7 procent för 2025, 1,8 procent för 2026 och 7,0 procent för 2027.

		2024	2025	2026	2027
Förvaltningens förordade	Taxeförändring ± 2 %	13%	10%	9%	4%
Alternativ 1	Skuld/fordran mot abonnent, mnkr	-74	-49	0	0
	Ändring årsavgift småhus, kr		930	900	400
	Ändring årsavgift lägenhet, kr		490	465	220
Alternativ 2	Taxeförändring ± 2 %	13%	14%	2%	7%
	Skuld/fordran mot abonnent, mnkr	-74	0	0	0
	Ändring årsavgift småhus, kr		1300	200	800
	Ändring årsavgift lägenhet, kr		675	100	400

Nedan visas ett diagram över taxans förändring 5 år tillbaka och 5 år framåt. De senaste 5 åren har taxan ökat med cirka 9 procent per år. Den beräknade taxeförändringen för de kommande 5 åren är beräknad till en ökning på drygt 7 procent per år.

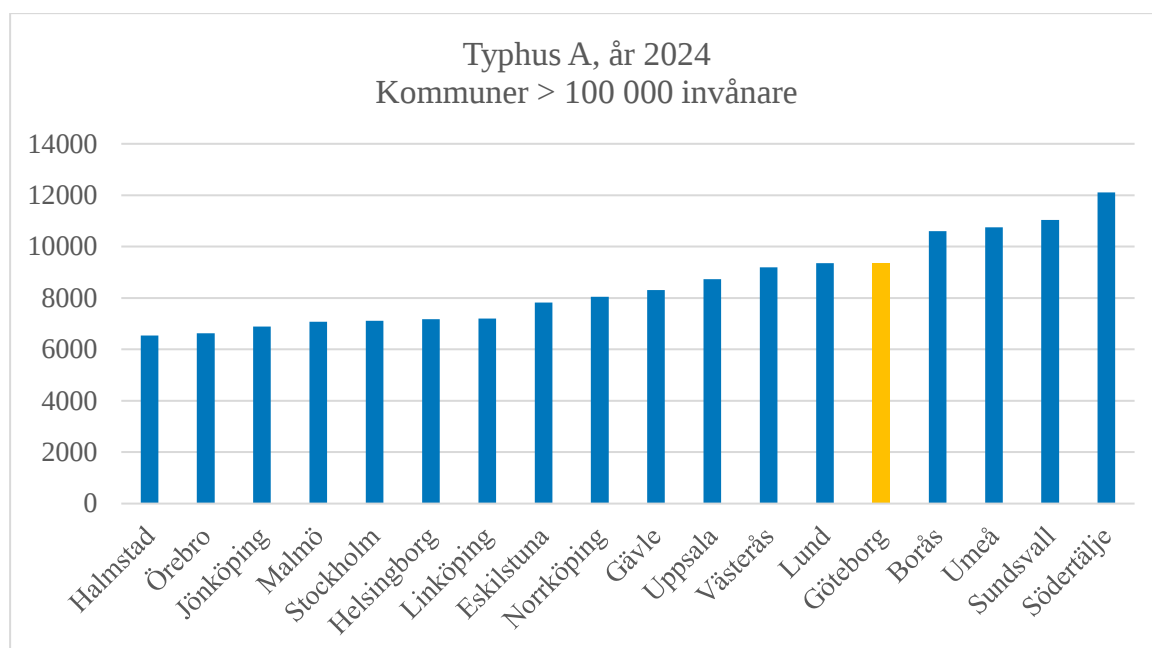


Figur 6. Taxeutveckling för perioden 2019-2029

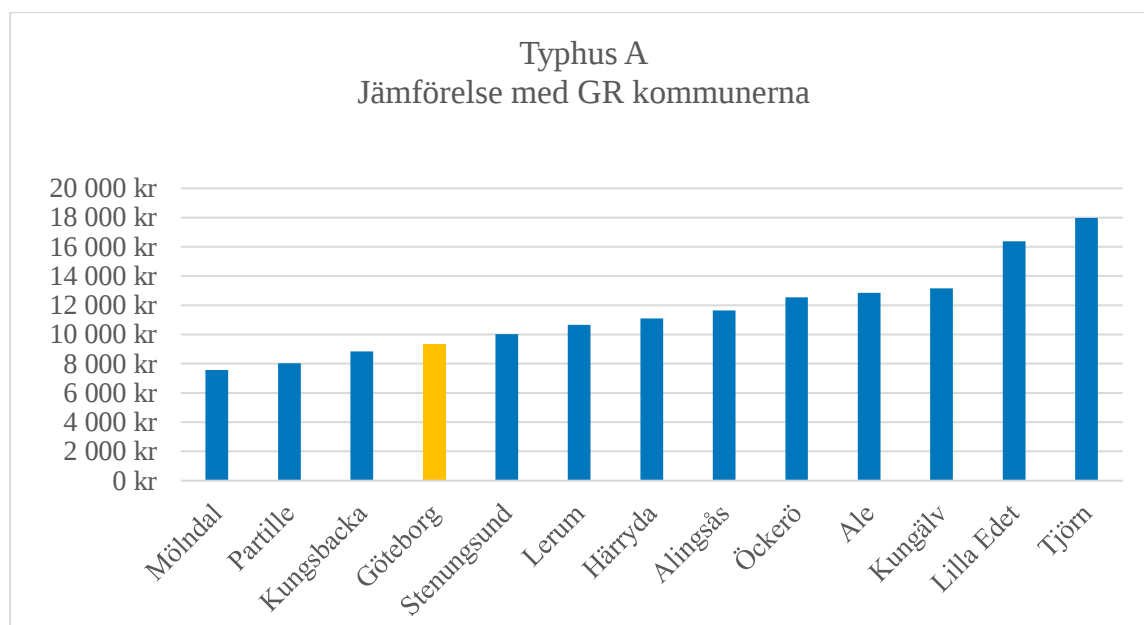


Figur 7. Kostnadsunderlag för föreslagen taxeförändring

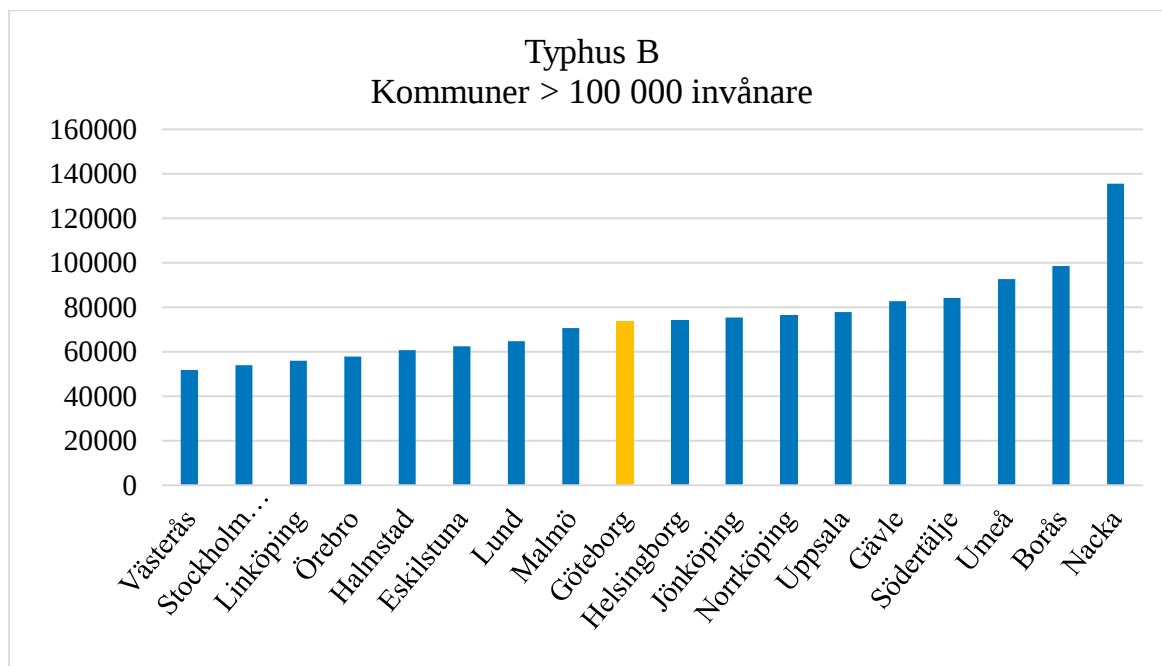
Sammanställningar över kommande års taxenivåer för jämförelse med andra kommuner finns inte tillgängliga, men nedan visas en jämförelse för 2024.



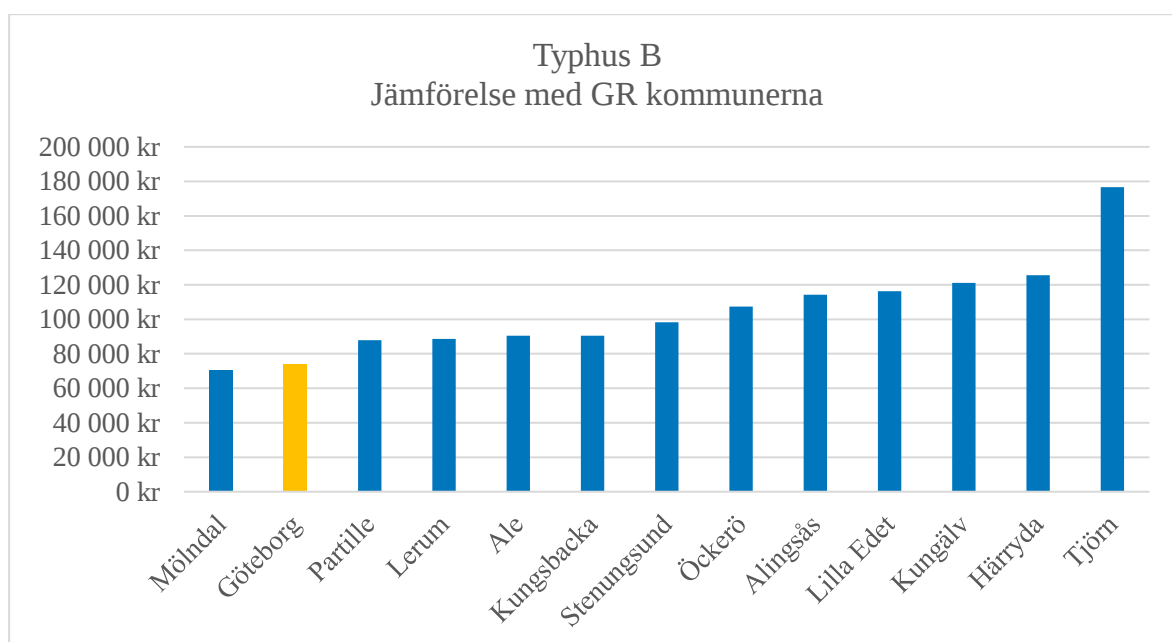
Figur 8. Jämförelse med stora kommuner 2024, typhus A



Figur 9. Jämförelse med GR kommuner 2024, typhus A



Figur 10. Jämförelse med stora kommuner 2024, typhus B



Figur 11. Jämförelse med GR kommuner 2024, typhus B

VA anläggningsavgift

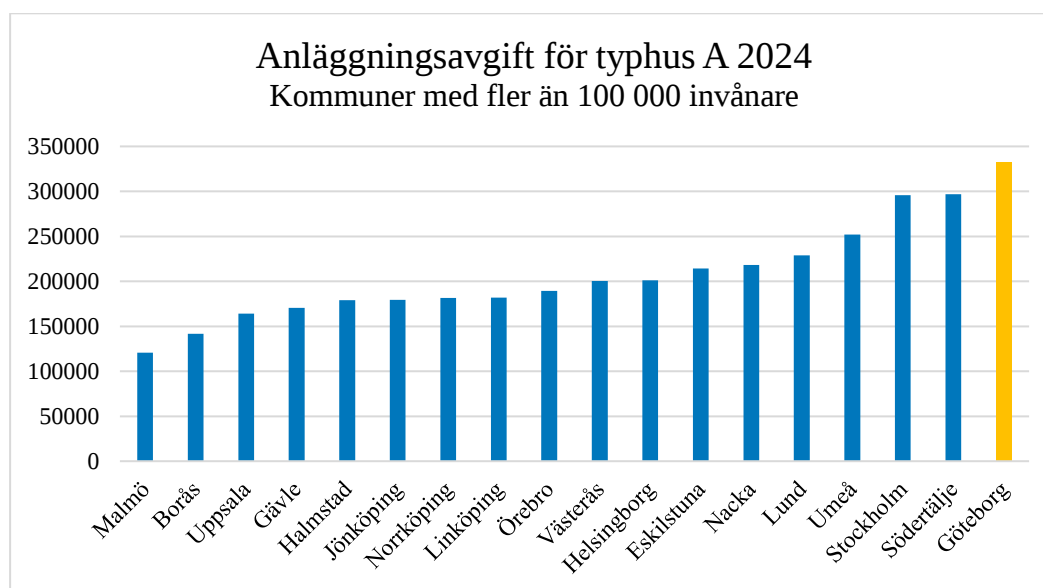
Utfallet för 2023 innebär en kostnadstäckning avsevärt lägre än målvärdet 70 procent. Utbetalningar för utbyggnad av VA-ledningar svänger inte samma takt som inbetalningar från anläggningsavgifter enskilda år. Investeringsutgifterna ligger kvar på en hög nivå de närmaste åren men man kan se en nedgång i antal inkomna ärenden avseende beställning av anslutning till VA. Kostnader för VA-verksamheten kopplat till fortsatt utbyggnad av nya VA-ledningsnät, som till

exempel exploateringsinvesteringar, bedöms öka under 2025 i enlighet med redovisningen i ärendet Investeringsnomineringar 2025–2034.

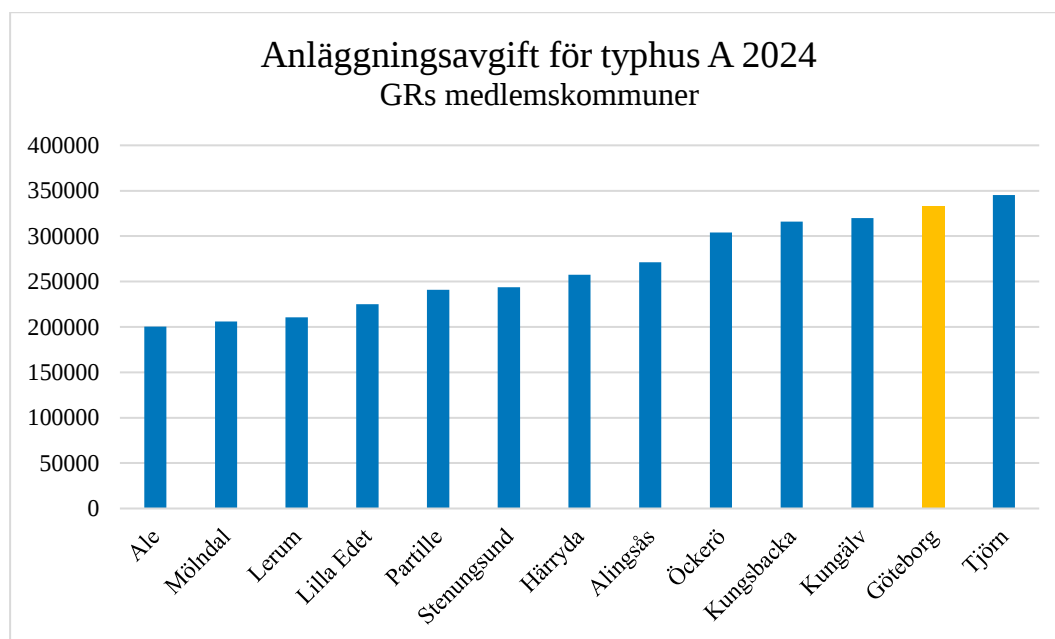
För att återställa en genomsnittlig kostnadstäckning på 70 procent föreslås en taxebana som ligger mellan 8 och 14 procent under 2025–2027 och åren därefter mellan 3 och 10 procent, baserat på nu känd investeringsplanering.

En höjning av anläggningsavgifterna med 10 procent skulle innebära för en villa (Typhus A) att avgiften ökar med ca 33 000 kronor till totalt 366 000 kronor. Motsvarande för ett lägenhetshus med 15 lägenheter (Typhus B) är en höjning med ca 81 000 kronor till totalt 896 000 kronor.

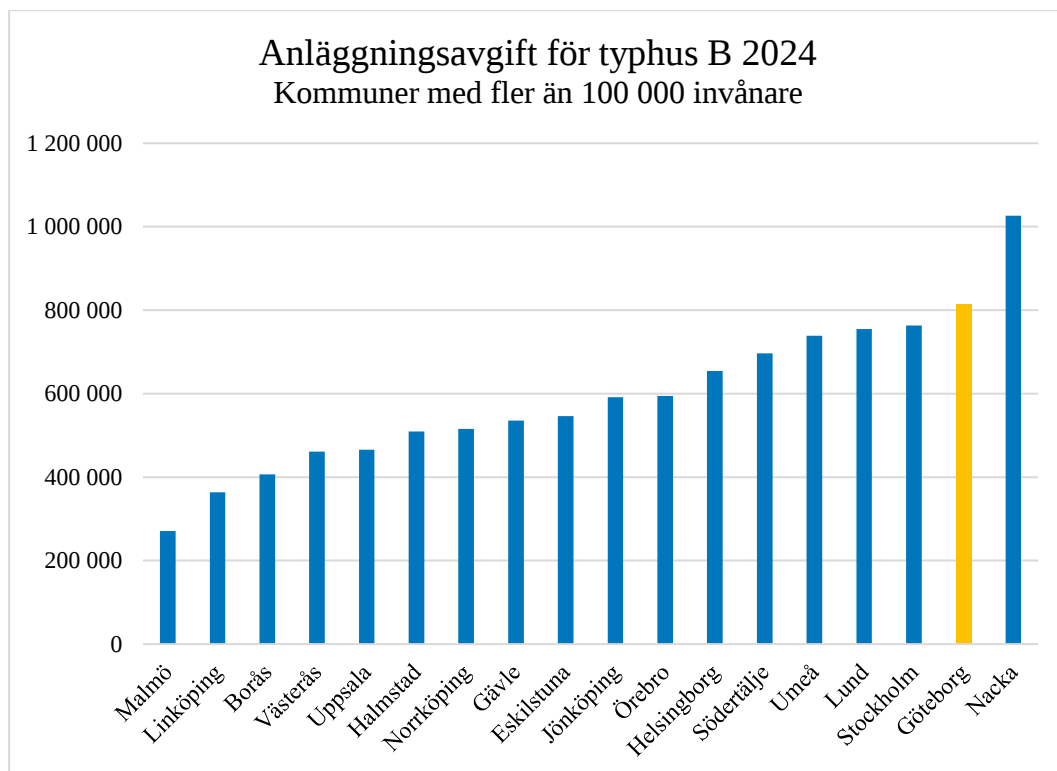
Statistik från Svenskt Vatten avseende anläggningsavgifter



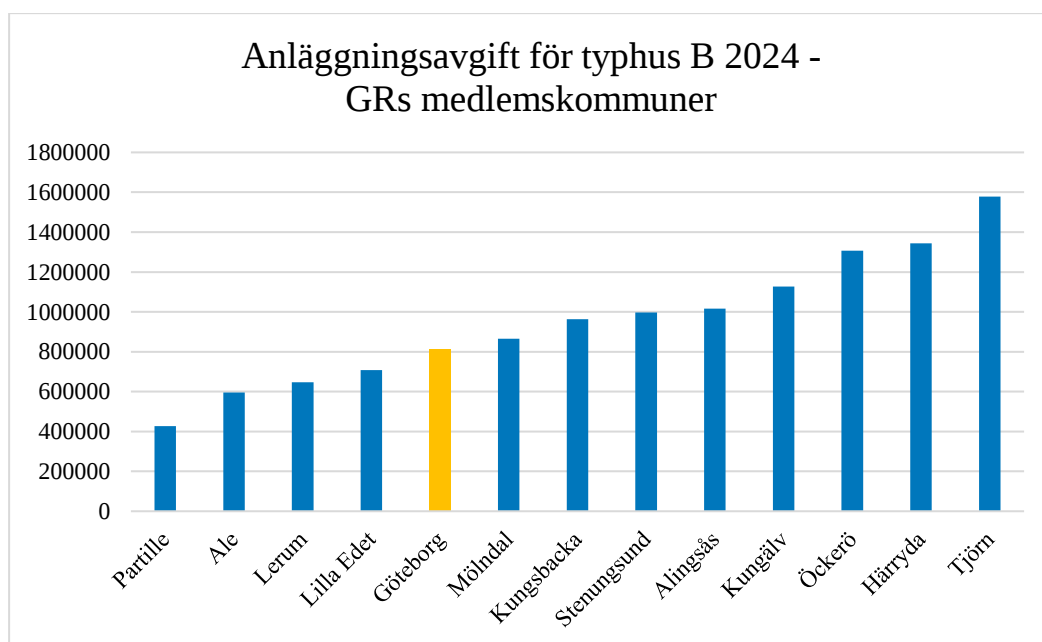
Figur 12. Jämförelse med stora kommuner 2024, typhus A



Figur 13. Jämförelse med GR kommuner 2024, typhus A



Figur 14. Jämförelse med stora kommuner 2024, typhus B



Figur 15. Jämförelse med GR kommuner 2024, typhus B

Kommunbidrag

Vad gäller den kommunbidragsfinansierade verksamheten är behovet i samma storleksordning som i tidigare års verksamhetsnomineringar.

Bedömning ur ekologisk dimension

Kretslopp och vattens uppdrag syftar till stor del till att vidta åtgärder för att skydda miljön genom arbetet inom VA- och avfallsområdet. Att taxefinansiera

med de föreslagna nivåerna innebär att detta uppdrag även fortsättningsvis kan utföras och utvecklas mot högre ekologisk hållbarhet. Till exempel kan stora delar av avfallet samlas in av fossilfria fordon och behandlas i anläggningar där resurser och energi återvinns. Exempel från VA-området är att arbetet med att minska läckaget från dricksvattenledningsnätet fortsätter, liksom arbetet med att minska bräddningen av avloppsvatten till recipient.

De befintliga systemen för insamling av förpackningar som vidmakthålls och de nya som byggs upp gör det enklare för hushållen att sortera sitt avfall. Även matavfallsinsamling och system för insamling av grovavfall och farligt avfall bidrar. Avfallshanteringens miljömål i form av minskande mängder avfall till förbränning, låga fossilutsläpp från insamlingen och ökad utsortering har de senaste åren visat på en utveckling i eftersträvad riktning.

Det återhållsamma alternativet riskerar att påverka hushållens möjligheter till sortering och deras sorteringsvilja. Avfallshanteringens miljöpåverkan påverkas av i vilken utsträckning hushållen bidrar.

Att skattefinansiera delar av verksamheten som enligt lag inte kan belasta avfalls- eller VA-kollektiven ger förvaltningen möjlighet att bistå staden med att sköta de deponier som historiskt använts för stadens verksamhetsavfall. Förvaltningen kan även arbeta enligt reglementet med dagvatten- och skyfallsfrågorna och därmed bidra till en robust stad även vid mycket kraftig nederbörd. Dessutom kan förvaltningen bistå staden fullt ut i arbetet med Västsvenska Paketet.

Bedömning ur social dimension

Förvaltningens leveranser, tjänster och avgifter är inte varierade utifrån olika sociala förutsättningar utan beror av nyttjande och nytta. Förvaltningens verksamhet är en viktig grundsten i en väl fungerande och trygg stad.

En bibehållen servicenivå bidrar till högt förtroende för avfallshantering och ger nöjdare kunder. Nedskräpade eller överfyllda återvinningsstationer kan minska känslan av trygghet i staden. Att vidmakthålla, utöka och förbättra stadens VA-anläggning är en förutsättning för en fungerande stad där verksamheter och människor vill etablera sig idag och över tid.

Expedieringskrets

Kommunstyrelsen